

NAPOVED INTEGRALNE SERIJE:

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja

V čedalje večji meri se soočamo z mnogoterimi, raznolikimi izzivi – od svetovnih do evropskih, slovenskih, lokalnih; od podnebnih sprememb do ekonomskih problemov.

Zato je nujen drugačen pogled na svet okrog nas, nov način razmišljanja in delovanja, preseganje kalupov...

Celosten pogled, ki nam bo pomagal, da elemente, ki jih že imamo, vidimo v novi luči, na drugačen in celosten način povežemo, prepletamo, stkemo – PAMETNO INTEGRIRAMO.

Drobce rešitev, ki bodo dobre za vse, imamo pred seboj, živimo z njimi – tu, v Sloveniji in Evropi.

Ker »nič ni tako praktično kot dobra teorija« (Lewin), predstavljamo NAČELA, po katerih je mogoče oblikovati nov, celosten konceptualen okvir; pravzaprav lahko vodijo do različnih teorij.

In ta načela nas lahko pripeljejo do TEORIJE INTEGRALNEGA RAZVOJA avtorjev Ronnieja Lessema in Alexandra Schiefferja.

Praktični primeri njene uporabe z odličnimi praksami (večina iz Slovenije) in novi integralni koncepti bodo sestavljali večino od 100 nadaljevanj v seriji »S pametno integracijo do trajnostnega razvoja«. Objavljali jih bomo v naslednjih nekaj mesecih, praviloma vsak dan od ponedeljka do petka. S pomembnim sporočilom, da je nujno pametno povezati številna prizadevanja in potencialne za trajnostni razvoj v okviru EU.

Med drugim smo pristop integralnih svetov uporabili pri snovanju novega, trajnostnega modela razvoja za našo državo - poimenovali smo ga Integralna zelena Slovenija. Predstavili smo ga v knjigi Integral Green Slovenia (Routledge, 2016), ki smo jo uredili dr. Darja Piciga, prof. Alexander Schieffer in prof. Ronnie Lessem, napisalo pa poleg nas še 42 slovenskih avtorjev. Z Integralno serijo se odzivamo na številne pobude, da bi imeli čimveč gradiv o Integralni zeleni Sloveniji tudi v domačem jeziku.

In integralna zelena pot lahko prispeva tudi k prihodnosti Evrope.

O vsem tem nas bo v prihodnjih mesecih pisalo več deset avtorjev knjige in drugih integralnih mislecev.

Vse to prvič celostno v slovenskem jeziku in edinstveno v svetovnem merilu.

Prijazno vabljeni k prebiranju, razmišljanju in ustvarjalni uporabi!

Dr. Darja Piciga

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja – 5. nadaljevanje

26. 1. 2018

5. Finski preskok v konkurenčno, na znanju temelječe gospodarstvo: tudi kultura šteje¹

V prvih štirih dneh Integralne serije smo globalne izzive obravnavali z vidika reševanja problemov - torej je za njihovo razreševanje potrebno razmišljati zunaj obstoječega polja, »out-of-the-box«, preseči dosedanje kalupe. Nujen je celosten, transdisciplinaren pristop – tudi v ekonomiji, financah, gospodarstvu. Teorije in dobre prakse obstajajo že vrsto let. Kaj pa »out-of-the-box« mišljenje pri vodenju in razvoju celotne države?

Finska je leta 1990, v veliki meri zaradi propada Sovjetske zveze, svojega največjega trga, doživela najglobljo gospodarsko represijo v svoji zgodovini samostojne države. Kriza se je kazala s številnimi bankroti podjetij,

¹ To nadaljevanje je deloma povzeto po:

Piciga, D.: Lizbonska strategija, Finska in Slovenija. Medkulturni dialog malo drugače. Objavljeno v: Ampak (Ljublj.), jun./jul. 2008, letn. 9, št. 6/7, str. 6-9. Dostopno prek: <http://www.dpiciga.com/Lsfinska.pdf>.

20-odstotno brezposelnostjo, tisoči prezadolženih gospodinjestev, globoko krizo bančnega sistema in velikim proračunskim primanjkljajem države. Takrat so Finci uspeli doseči konsenz o družbenih in gospodarskih reformah, ki je vodil do sprememb na ravni celotne družbe in tudi pri posameznikih. Relativno majhna Finska (takrat 5,2 milijona prebivalcev), razen obsežnih gozdov skromna v pogledu naravnih virov, pred 2. svetovno vojno še revna kmetijska država, z relativno zaostalo industrijsko proizvodnjo, se je tako v začetku 21. stoletja kar naenkrat znašla na prvih mestih svetovnih lestvic konkurenčnosti². Tako je postala zaželen predmet preučevanja vodilnih ekonomistov in zgled za številne druge države.³

Konkreten in v prihodnost usmerjen odgovor na gospodarsko krizo, podprt z nacionalnim konsenzom o dramatičnih reformah, lahko štejemo za enega ključnih dejavnikov finskega preboja v mednarodni konkurenčnosti. Država se je odprla tujim vlagateljem ter liberalizirala in deregulirala domači trg. Oblikovala je učinkovit sistem podpore inovacijam in povečala izvozno konkurenčnost finskih podjetij. Prestrukturirala je gospodarstvo - med drugim se je hitro in uspešno preusmerilo na elektronske in druge proizvode visoke tehnologije. Zmanjšala je javne izdatke. Vendar so v času, ko so zmanjšali celotne proračunske izdatke, Finci uspeli realno povečati sredstva za izobraževanje, raziskave, razvoj in inovacije. Tudi posamezniki so začeli spreminjati svoje vedenjske vzorce: ljudje so začeli vračati dolgove in delati več, številni so začeli iskati nove priložnosti za strokovni razvoj in usposabljanje.

Če vodilne institucije v ekonomiji, kot sta OECD in Svetovna banka, danes dajejo Finsko z njenimi ukrepi za vzor uspešnega prehoda v na znanju temelječe gospodarstvo, pa njeni ukrepi v 90. letih in tudi pred tem v marsičem niso bili v skladu s takrat prevladujočo ekonomsko doktrino. Na primer: namesto da bi zmanjševali državna vlaganja v raziskave, razvoj in inovacije, so jih povečevali. Tudi tako močna podpora kakovostnemu izobraževanju za vse (tradicionalna na Finskem, z visokim vrednotenjem znanja) ni sodila med priporočene ukrepe za izhod iz gospodarskih kriz. Da ne govorimo o državi blaginje: tako kot za druge nordijske države je bil tudi za Finsko značilen poudarek na enakosti in relativno dokaj enakomerna porazdelitev prihodka (država blaginje). In retrogradne analize finske poti (npr. iz l. 2006 o Finski kot gospodarstvu znanja⁴) odkrivajo, da njihovega uspeha ni mogoče razložiti, če ne upoštevamo širšega kulturnega konteksta in družbenih dejavnikov (vse v zgodovinski perspektivi), v povezavi z geografskimi danostmi. V nadaljevanju bomo izpostavili nekaj teh dejavnikov, pomembnih za snovanje integralnega pristopa k soočanju z globalnimi izzivi.

V prihodnost usmerjen odgovor na gospodarsko krizo:

Trde razmere za preživetje in negostoljubno okolje (Finci tvorijo 60 % svetovne populacije, ki živi tako severno kot oni, delno znotraj arktičnega kroga) so prav gotovo prispevali k izraziti usmerjenosti Fincev v prihodnost: vedno so morali načrtovati naprej, kako bodo preživel. Tako so razvili zmožnost oblikovati vizije, za katere so bili pripravljene tudi kaj potrpeti – in vizije (ki so zahtevale odrekanje) najdemo tudi na začetku njihovega gospodarskega čudeža.

² Zlasti v prvem desetletju; v zadnjih letih pa se uvršča med prvo deseterico (WEF).

³ Avtorica je imela priložnost, da se udeleži dveh konferenc o na znanju temelječem gospodarstvu, ki jih je za države, vstopajoče v EU, organiziral Inštitut Svetovne banke (World Bank Institute): leta 2002 v Parizu in leta 2003 v Helsinkih (skupaj s finsko vlado). Na pariški konferenci je bil finski primer preskoka v na znanju temelječe gospodarstvo posebej izpostavljen, v Helsinkih pa smo imeli priložnost, da ga poglobljeno spoznamo. Gradiva konferenc Svetovne banke:

- Knowledge Economy Forum "Using Knowledge for Development in EU Accession Countries", World Bank, Paris, February 19-22, 2002.
- Knowledge Economy Forum II "Implementing Knowledge Economy Strategies", World Bank and the Government of Finland, Helsinki, March 2003.

⁴ Izdala sta jo Svetovna banka in IBRD:

Dahlman, C.J., Routti, J., Ila-Anttila, P. (eds.) (2006). Finland as a Knowledge Economy. Elements of Success and Lessons Learned. New York: The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. Dostopno prek: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/7138>

Finci kot samozadostna in povezana skupnost, odprta za sodelovanje z drugimi kulturami:

Brez neodvisnega, samozavestnega duha, močne nacionalne zavesti in ponosa finski čudež ne bi bil mogoč⁵. Med odlike finskega značaja, ki so pomembno prispevale k njihovem uspehu, lahko štejemo močno zaupanje vase in zavest, da zmorejo sami, nagnjenost k opiranju na lastne sile. Finska je država z edinstvenim jezikom, ki je vzpostavil močno izraženo nacionalno kulturo, vendar ne zagotavlja avtomatičnega dostopa do mednarodnih komunikacij.

Po drugi strani je za Fince tradicionalno značilna velika odprtost do sveta, pripravljenost na interakcijo z zunanjim svetom na odprt, vendar na narodno zaveden način. Odlikuje jih naravna radovednost glede zunanjega sveta, zaradi katere so tudi zelo odprti za ideje in tehnologijo od drugod. Za primer: bili so med prvimi na svetu, ki so začeli uporabljati elektriko in telefon, prav tako so bili pripravljeni eksperimentirati z novimi tehnologijami telefoniranja in razviti svoje verzije.

Vrednote in država blaginje:

Kot beremo v študijah komaj verjetnega uspeha te po številu prebivalstva razmeroma male dežele, Fince tako kot druge nordijske narode odlikujejo močan povezovalni duh, visoka moralna načela, poudarek na enakosti in relativno dokaj enakomerna porazdelitev prihodka. Citirana študija Dahlmana in soavtorjev zaključuje, da uveljavitev »države blaginje« (tudi tradicionalni dosežek, pri katerem so se zgledovali po Švedski) ni nezdržljiva s tehnološkimi inovacijami, z razvojem informacijske družbe in z dinamično novo ekonomijo. Še več: kaže, da je država blaginje (in znotraj nje zlasti izobraževalni sistem) dejavnik, ki odločujoče prispeva k stabilni rasti te nove ekonomije, saj zagotavlja izobražene kadre za povečevanje produktivnosti dela. Država blaginje prinaša tudi institucionalno in socialno stabilnost, ki blaži udarce za gospodarstvo in za prebivalstvo med potencialnimi obdobji ostrih preobratov navzdol.

Ob upoštevanju prevladujočega sistema vrednot v finski družbi tudi ne preseneča, da ima ta država izjemno ugodno institucionalno okolje za poslovno dejavnost: spoštovanje načela pravne države, neobičajno nizka stopnja korupcije ter velika odprtost in transparentnost. Za ilustracijo: od pripadnikov drugih narodov, ki na različne načine sodelujejo pri upravljanju EU, je avtorica slišala za dve značilni odliki Fincev: »Če Finec reče, da bo nekaj naredil, šteje to za narejeno.« In druga: »Ko se Finci za nekaj skupaj odločijo, potem si za ta cilj prizadevajo vsi, tako posamezniki iz različnih vladnih resorjev ter nevladnih organizacij in institucij kot predstavniki poslovnega sveta.«

Prav gotovo je v taki državi tudi lažje priti do nacionalnega konsenza za dramatične reforme. In dalje: Logičen je zaključek, da so Finci uspeli v najbolj kritični situaciji izpeljati radikalno reformo, ki je bila v veliki meri v skladu z njihovo kulturo in nacionalnimi posebnostmi. Pristop, ki jim je pomagal pri razvoju na znanju temelječega konkurenčnega gospodarstva, uporabljajo tudi prehodu v trajnostno družbo⁶ – pri tem so ponovno zgled drugim državam.

V prihodnjem tednu pa bomo na podlagi praktičnih primerov in skupaj z drugimi avtorji razvijali načela za celostno, integralno (»out-of-the-box«) soočanje z globalnimi in lokalnimi izzivi: Kakšno vlogo imajo vrednote, kultura in skupnost?

Dr. Darja Piciga

⁵ K temu je prav gotovo prispevalo tudi dolgo obdobje podrejenosti sosednjim večjim narodom (do leta 1917): Švedom in Rusom.

⁶ Več o tem na: <http://www.sd-network.eu/?k=country%20profiles&s=single%20country%20profile&country=Finland>.